

ա՛յն տասն և ինն անձերու սպանութեան համար զոր պէտէվինները կատարեցին: Գաթամոնի վանքը Սաչա-վանքի մէկ ճիւղն էր. 1859 ին Աբրահամ անուշով վանական մը նոյն վանքին մէջ գտած է վրացական արձանագրութիւններ (P. E. F. 1911, էջ 185):

Յիշենք այժմ Սաչավանքի աւանդութիւնները: Յովհաննէս եպօ. Երուսաղէմացի կը գրէ հետեւեալը. «Եւ ի ներքոյ բեմին գոյ փոս մի, որ յոյնքն ասեն թէ աստ սքանչելօք ծառ իմն էր տնկեալ, որ և ի նմանէ հատին զխաչափայտն Քրիստոսի: Բայց մեք այսպէս տեղեկացաք թէ յորժամ Հերակլիոս թագաւորն ազատեաց զսուրբ խաչն ի գերութենէ պարսից և եբեր ի Ս. Երուսաղէմ, անդ իջեանեցաւ հանդերձ սուրբ խաչիւն, և ետես կամար լուսոյ ծագեալ ի վերայ սուրբ խաչին անդ. և հրամայեաց զեկեղեցիս զայս շինել յանուն սուրբ խաչին: Երկայնութիւն եկեղեցւոյս ձգ. (86) ոտն է, և լայնութիւնն իզ. (26) ոտն է. և վանքն է ի ձոր տեղի և ունի բազում խցերս, և այժմ ի ձեռս յունաց է» (Հաճ. էջ 294-295):

Վերև յիշուած աւանդութեան վրայ, է-Ը դար, պատրաստուած է ուրիշ աւանդութիւն մը՝ թէ խաչին կիպարիս ծառը հոն տնկուած է Աբրահամու եղբոր որդւոյն Ղոզտի կողմէ: Նոյն եկեղեցիի սեղանին ետեւը ուր ցոյց կը տրուի խաչի ծառին աճած տեղը, անոր պատերուն շուրջը ուր Նկարներ շինուած են խաչի ծառին աւանդութիւնը յիշեցնող (Bar. gd. էջ 202-203):

Այս առթիւ յիշենք Գրիգոր վրդ. Տաթեացիի խաչափայտի մասին յիշատակած աւանդութիւնը. «Նիւթ խաչին ոչ էր մի փայտ, այլ զանազան փայտ, զի այլ էր բունն կիպարի և խոտորակն նոճի, պատուանդանն